

Ustawa o spółdzielniach rolników. Komentarz

Ustawa o spółdzielniach rolników

z dnia 4 października 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 2073)

Spis treści

	Art.
Rozdział 1. Przepisy ogólne	1–5
Rozdział 2. Tworzenie, organizacja, przedmiot działalności i członkowie spółdzielni rolników	6–9
Rozdział 3. Zasady działania i gospodarka spółdzielni rolników	10–14
Rozdział 4. Lustracja i likwidacja spółdzielni rolników	15–17
Rozdział 5. Przepisy karne	18
Rozdział 6. Zmiany w przepisach obowiązujących i przepisy końcowe	19–26

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1. [Zakres przedmiotowy]

Ustawa określa zasady tworzenia, organizacji, działalności i likwidacji spółdzielni rolników i ich związków.

Spis treści

	Nb
1. Przedmiotowy i podmiotowy zakres regulacji	1
2. Zasady tworzenia, organizacji, działalności i likwidacji spółdzielni rolników i ich związków	2
3. Pojęcie „zasady”	3
4. Pojęcie „spółdzielnia”	4
5. Zasada dobrowolności zrzeszania się w spółdzielnię	5
6. Zasada nieograniczonej liczby członków spółdzielni	6
7. Cel działania spółdzielni	7
8. Wpis do KRS	8
9. Nazwa spółdzielni rolników	9
10. Organy spółdzielni rolników	10

11. Działalność na zasadach rachunku ekonomicznego	11
12. Członkostwo w spółdzielni rolników	12
13. Członkowie spółdzielni	13
14. Członkowie spółdzielni rolników	14
15. Wpisowe i udziały	15
16. Wystąpienie ze spółdzielni	16
17. Postępowanie wewnątrzspółdzielcze	17
18. <i>Ratio legis</i> SpółdzRolnU	18
19. Skutki regulacji projektu SpółdzRolnU	19
20. Poglądy doktryny	20
21. Wejście w życie SpółdzRolnU i zmiany w innych ustawach	21

- 1 1. Przedmiotowy i podmiotowy zakres regulacji.** Komentowany art. 1 określa **przedmiotowy i podmiotowy zakres prawnej regulacji** SpółdzRolnU, tzn. wskazuje, jakie stosunki jej przepisy normują oraz jaki jest krąg podmiotów, do których jej przepisy się odnoszą. Z brzmienia art. 1 wynika, że przepisy SpółdzRolnU adresowane są do spółdzielni rolników (art. 4 SpółdzRolnU) i do związków spółdzielni rolników (art. 9 SpółdzRolnU); natomiast w jej przedmiotowym zakresie regulacji mieszczą się stosunki prawne powstające w związku z tworzeniem (art. 7 i 9 SpółdzRolnU), organizacją (art. 8 SpółdzRolnU), działalnością (art. 6 i 10–14 SpółdzRolnU), lustracją (art. 15 SpółdzRolnU) i likwidacją (art. 16–17 SpółdzRolnU) wymienionych wyżej podmiotów prawnych.
- 2 2. Zasady tworzenia, organizacji, działalności i likwidacji spółdzielni rolników i ich związków.** Komentowana ustawa **całościowo, choć nie wyczerpująco** (zob. art. 3 i 5 SpółdzRolnU), reguluje zasady **tworzenia, organizacji, działalności i likwidacji** spółdzielni rolników i ich **związków**. Jak stanowi art. 9 ust. 1 SpółdzRolnU, spółdzielnie rolników mogą zakładać **związki spółdzielni rolników** prowadzące w imieniu i na rzecz swoich członków działalność w zakresie, o którym mowa w jej art. 6 ust. 2, lub przystępować do takich związków. Tworzenie (zakładanie) spółdzielni rolników reguluje art. 7 ust. 1 SpółdzRolnU [zob. też art. 6–14 ustawy z 16.9.1982 r. – Prawo spółdzielcze (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 275 ze zm.) w zw. z art. 3 SpółdzRolnU]; organizacji i działalności, w tym gospodarki spółdzielni rolników dotyczą przepisy art. 6, 7 ust. 2 i 4, art. 8 i 10–14 SpółdzRolnU (zob. też art. 15–90 PrSpółdz w zw. z art. 3 SpółdzRolnU); lustrację i likwidację spółdzielni rolników regulują

przepisy art. 15–17 SpółdzRolnU (por. też art. 91–137 PrSpółdz w zw. z art. 3 SpółdzRolnU).

3. **Pojęcie „zasady”**. Użyte w art. 1 SpółdzRolnU określenie „zasady” rozumieć należy jako wynikające z jej przepisów normy prawne regulujące zachowania podmiotów, do których SpółdzRolnU jest adresowana, w zakresie stosunków prawnych powstających w związku z tworzeniem i, po utworzeniu, organizacją oraz działalnością i (ewentualną późniejszą) likwidacją spółdzielni rolników i ich związków. Należy dodać (zob. art. 3 SpółdzRolnU), że tak rozumiane „zasady” tworzenia, organizacji, działalności i likwidacji spółdzielni rolników i ich związków wynikają również, w sprawach nieuregulowanych w SpółdzRolnU, z przepisów PrSpółdz, a ponadto, choć w tym przypadku chodzi głównie o normy obowiązujące „do wewnątrz”, z zarejestrowanego statutu spółdzielni rolników (zob. zwłaszcza art. 2 i 5 SpółdzRolnU).

4. **Pojęcie „spółdzielnia”**. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na to, że spółdzielnia rolników jest **spółdzielnią w rozumieniu przepisów PrSpółdz**, tzn. że jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą (art. 1 § 1 PrSpółdz). Powyższa definicja legalna spółdzielni opiera się na następujących elementach, **czynnikach konstruujących instytucję spółdzielni**: jest to zrzeszenie osób (czynnik korporacyjny); oparte na zasadzie dobrowolności zrzeszenia się w spółdzielni; ponadto oparte na zasadzie nieograniczonej liczby członków (a jednocześnie na zmienności składu osobowego i tym samym zmienności funduszu udziałowego); tworzone w określonym celu. Wynika z powyższego, że spółdzielnia jest jednostką organizacyjną, kategorią społeczną opartą na przynależności do niej (członkostwie) pewnej grupy ludzi (szerzej – osób fizycznych lub prawnych). Jest to tym samym zrzeszenie osób, a nie forma koncentracji kapitału (składników majątkowych), będące formą ekspresji i społeczno-gospodarczej aktywności jednostek ludzkich; zrzeszenie spółdzielcze jest zawiązywane przez nie dla osiągnięcia określonego wspólnego celu. Według obowiązującego prawa spółdzielnia jest zatem typem odrębnej, korporacyjnej osoby prawnej.

5. **Zasada dobrowolności zrzeszania się w spółdzielnię**. Każda spółdzielnia jest **zrzeszeniem dobrowolnym**; dobrowolność zrzesze-

nia się w spółdzielni przejawia się na różnych płaszczyznach. Po pierwsze, polega na dobrowolności założenia (utworzenia) spółdzielni i zakończenia jej bytu prawnego; po drugie zaś – z punktu widzenia członka – dobrowolne jest przystąpienie do spółdzielni i wystąpienie z niej.

6 6. Zasada nieograniczonej liczby członków spółdzielni. Spółdzielnia opiera się na **zasadzie nieograniczonej liczby członków**, co oznacza odrzucenie przez obowiązujące prawo możliwości stawiania barier osobom, które zamierzają przystąpić do spółdzielni, jeżeli spełniają wymagania przewidziane w ustawie i statucie. Jednocześnie dopuszcza się uzależnianie przyjmowania nowych członków od posiadania określonych kwalifikacji, stosowanie określonych ograniczeń ze względów społecznych czy ekonomicznych (zob. art. 15 PrSpółdz i art. 7 ust. 3 SpółdzRolnU). Zmienność składu osobowego spółdzielni jest konsekwencją „otwartego” charakteru tego zrzeszenia, co zarazem implikuje zmienność funduszu udziałowego, która przejawia się w różny sposób. Z przepisów PrSpółdz wynika, że na każdym członku spółdzielni (założycielu lub osobie przystępującej do spółdzielni w czasie jej trwania) spoczywa obowiązek wniesienia zadeklarowanych udziałów stosownie do postanowień statutu (zob. art. 16 § 1, art. 19 § 1 i art. 76 PrSpółdz). W czasie trwania członkostwa członek może zadeklarować w formie pisemnej i wpłacić także „dalsze udziały” (zob. art. 16 § 2 PrSpółdz) oraz wypowiedzieć je, czyli żądać ich wypłaty. Wreszcie, po ustaniu członkostwa spółdzielnia jest zobowiązana wypłacić członkowi jego udziały (zob. art. 26 § 1 PrSpółdz; por. art. 11 SpółdzRolnU). W wymienionych wypadkach sposób i terminy wypłaty udziałów określa statut spółdzielni. Wysokość udziału nie wynika z deklaracji członka, lecz jest określana w postanowieniach statutu (zob. art. 5 § 1 pkt 3 PrSpółdz).

7 7. Cel działania spółdzielni. Ważną cechą będącą elementem definicji legalnej spółdzielni jest to, że jest to korporacja **tworzona dla osiągnięcia określonego celu**. Zasady tworzenia i funkcjonowania poszczególnych rodzajów spółdzielni oraz przewidywanych dla nich generalnie celów są uregulowane w odrębnych aktach normatywnych (zob. art. 6 SpółdzRolnU). Zob. *M. Wrzotek-Romańczuk*, w: *K. Pietrzykowski* (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 21, *Prawo spółdzielcze*, Warszawa 2020, s. 32–37.

8 8. Wpis do KRS. Spółdzielnia rolników, tak jak każda spółdzielnia (zob. art. 7 PrSpółdz), podlega **obowiązkowi wpisu do KRS**

(zob. przepisy ustawy z 20.8.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1500 ze zm.), a z chwilą wpisania do KRS spółdzielnia rolników **nabywa osobowość prawną** (art. 11 § 1 PrSpółdz). Jak stanowi art. 3 PrSpółdz, majątek spółdzielni jest prywatną własnością jej członków. Jednakże posiadanie przez spółdzielnię rolników osobowości prawnej oznacza prawne, majątkowe i organizacyjne wyodrębnienie, a w konsekwencji pełne upodmiotowienie; spółdzielnia rolników jako osoba prawna ma zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych, a także zdolność sądową i zdolność procesową, może być podmiotem praw i obowiązków, może prawa i obowiązki przez własne oświadczenia woli nabywać, występować jako strona w stosunkach prawnych, a także jako strona lub uczestnik postępowań sądowych i administracyjnych. Z tego punktu widzenia majątek spółdzielni, w znaczeniu cywilnoprawnego przypisania, stanowi jej własny majątek, jako osoby prawnej, członkowie spółdzielni zaś zachowują swoje prawa udziałowe z tytułu członkostwa oraz własność w znaczeniu ekonomicznym, tzn. w sensie prawa do osiągnięcia określonych korzyści z tytułu zrzeszenia się w formie spółdzielni i z tytułu wspólnego prowadzenia działalności gospodarczej.

9. **Nazwa spółdzielni rolników.** Jako osoba prawna spółdzielnia rolników występuje w imieniu własnym w tzw. obrocie prawnym **pod własną nazwą** [pod firmą; zob. art. 4 ust. 3 SpółdzRolnU w zw. z art. 43² i n. ustawy z 29.4.1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.), która to nazwa (firma) podlega prawnej ochronie (zob. art. 43¹⁰ KC)]. Statut spółdzielni powinien określać oznaczenie nazwy z obowiązkowym dodatkiem „Spółdzielnia Rolników” i podaniem jej siedziby (zob. art. 5 § 1 pkt 1 PrSpółdz w zw. z art. 3 i art. 4 ust. 3 SpółdzRolnU).

10. **Organy spółdzielni rolników.** Spółdzielnia rolników, jako osoba prawna, **działa przez swoje organy** w sposób przewidziany w SpółdzRolnU i w opartym na niej statucie (zob. art. 38 KC). Oznacza to, że działania osób fizycznych pełniących funkcję organów (będące tzw. piastunami kompetencji organu) traktować w sensie prawnym należy jako działania samej osoby prawnej. Organami spółdzielni rolników są: walne zgromadzenie, rada nadzorcza i zarząd (zob. art. 35 § 1 PrSpółdz w zw. z art. 3 SpółdzRolnU). Kompetencje (tzw. wyłączną właściwość) walnego zgromadzenia określa art. 38 § 1 PrSpółdz. Rada nadzorcza jest z kolei organem sprawującym kontrolę i nadzór nad działalnością spółdzielni (zob. art. 44 PrSpółdz);

zakres działania rady określa art. 46 PrSpółdz. Zarząd jest organem wykonawczym spółdzielni jako osoby prawnej i jako taki kieruje działalnością spółdzielni oraz reprezentuje ją na zewnątrz (zob. art. 48 § 1 PrSpółdz). Prawo przewiduje tzw. domniemanie właściwości (kompetencji) zarządu spółdzielni; w myśl art. 48 § 2 PrSpółdz podejmowanie decyzji niezastrzeżonych w ustawie lub statucie innym organom należy do zarządu. Reprezentowanie spółdzielni na zewnątrz oznacza, że zarząd składa za spółdzielnię tzw. oświadczenia woli (por. art. 60 w zw. z art. 56 KC); w myśl art. 54 PrSpółdz oświadczenia woli za spółdzielnię składają dwaj członkowie zarządu lub jeden członek zarządu i pełnomocnik. W spółdzielniach o zarządzie jednoosobowym oświadczenie woli mogą składać również dwaj pełnomocnicy. Oświadczenia woli (czynności prawne) składa się w ten sposób, że pod nazwą spółdzielni osoby upoważnione do ich składania zamieszczają swoje podpisy. W myśl art. 55 PrSpółdz zarząd spółdzielni może udzielić jednemu z członków zarządu lub innej osobie pełnomocnictwa do dokonywania czynności prawnych związanych z kierowaniem bieżącą działalnością gospodarczą spółdzielni lub jej wyodrębnionej organizacyjnie i gospodarczo jednostki, a także pełnomocnictwa do dokonywania czynności określonego rodzaju lub czynności szczególnych. Z tym że statut spółdzielni może uzależnić udzielenie pełnomocnictwa przez zarząd od uprzedniej zgody rady nadzorczej. Zwrócić też należy uwagę na to, że zgodnie z art. 56 § 1 PrSpółdz nie można być jednocześnie członkiem rady nadzorczej i zarządu tej samej spółdzielni. W razie konieczności rada może wyznaczyć jednego członka lub kilku z nich do czasowego pełnienia funkcji członka (członków) zarządu. Z kolei w myśl art. 58 PrSpółdz członek zarządu, rady nadzorczej oraz likwidator spółdzielni odpowiada wobec spółdzielni za szkodę wyrządzoną działaniem lub zaniechaniem sprzecznym z prawem lub postanowieniami statutu spółdzielni, chyba że nie ponosi winy.

11 11. Działalność na zasadach rachunku ekonomicznego. Wyodrębnienie majątkowe spółdzielni jako osoby prawnej oznacza w szczególności, że prowadzi ona działalność gospodarczą **na zasadach rachunku ekonomicznego** przy zapewnieniu korzyści członkom spółdzielni oraz że odpowiada za swoje zobowiązania całym majątkiem (zob. art. 67 i 68 PrSpółdz).

12 12. Członkostwo w spółdzielni rolników. Powtórzyć należy, że spółdzielnia rolników, tak jak każda spółdzielnia, jest tzw. korporacją

cyjną osobą prawną, tzn. że jej działalność opiera się na **instytucji członkostwa** (tzw. substrat korporacyjnej osoby prawnej) i na zaangażowaniu członków w działalność spółdzielni. Stosunek członkostwa w spółdzielni jest **cywilnoprawnym, korporacyjnym stosunkiem prawnym**. W piśmiennictwie prawniczym przyjmuje się, że korporacyjne stosunki prawne **kształtują organizacyjne (niemajątkowe) relacje cywilnoprawne** (prywatnoprawnym) między jednostką organizacyjną posiadającą zdolność prawną (np. spółdzielnią) a uczestniczącymi w niej podmiotami (członkami). Na treść stosunku członkostwa składają się prawa i obowiązki o charakterze niemajątkowym lub majątkowym wynikające z członkostwa w spółdzielni. W spółdzielni istnieje tyle stosunków członkostwa, ilu jest członków. Stosunek członkostwa ma charakter trwały (ciągły), tzn. że zachowanie się składające się na członkostwo w spółdzielni nie polega na jednorazowym działaniu lub zaniechaniu, ale trwa przez określony czas; czas trwania stosunku członkostwa w spółdzielni wynika z istoty tego stosunku. Stosunek członkostwa w spółdzielni należy odróżnić od **stosunków pochodnych od członkostwa** (zob. art. 18 § 1 i 7 PrSpółdz). Cechą wspólną tych dwóch rodzajów stosunków jest to, że wiążą one spółdzielnię z jej poszczególnymi członkami. Różnią się one natomiast między sobą przedmiotem oraz treścią. Stosunki pochodne od członkostwa mogą być stosunkami **korporacyjnymi, zobowiązaniami** albo **prawnorzeczowymi**. Korporacyjny charakter mają stosunki członkostwa w organach spółdzielni, np. w radzie nadzorczej, komisji rewizyjnej, zarządzie. Stosunkiem prawnorzeczowym jest np. stosunek użytkowania wkładu gruntowego w spółdzielni produkcji rolnej. Stosunkiem zobowiązaniowym jest np. stosunek kredytu lub pożyczki w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej. Z reguły podmiot pozostający ze spółdzielnią w stosunku pochodnym od członkostwa musi być członkiem spółdzielni. Zob. *K. Pietrzykowski*, w: *K. Pietrzykowski* (red.), *System*, t. 21, *Prawo spółdzielcze*, 2020, s. 100–105.

13. Członkowie spółdzielni. Jak stanowi ogólny przepis art. 15 PrSpółdz, członkiem spółdzielni może być każda osoba fizyczna o pełnej zdolności do czynności prawnych, która odpowiada wymaganiom określonym w statucie, chyba że ustawa stanowi inaczej. Ponadto statut może określać wypadki, w których dopuszczalne jest członkostwo osób o ograniczonej zdolności do czynności prawnych lub niemających tej zdolności. Osoby takie nie mogą być członkami

organów spółdzielni. W walnym zgromadzeniu biorą one udział przez swoich przedstawicieli ustawowych. Członkami spółdzielni mogą być również osoby prawne, o ile statut nie stanowi inaczej. Zgodnie z art. 30 PrSpółdz zarząd spółdzielni prowadzi **rejestr członków** zawierający ich imiona i nazwiska oraz miejsce zamieszkania (w odniesieniu do członków będących osobami prawnymi – ich nazwę i siedzibę), wysokość zadeklarowanych i wniesionych udziałów, wysokość wniesionych wkładów, ich rodzaj, jeżeli są to wkłady niepieniężne, zmiany tych danych, datę przyjęcia w poczet członków, datę wypowiedzenia członkostwa i jego ustania, a także inne dane przewidziane w statucie. Członek spółdzielni, jego małżonek i wierzyciel członka lub spółdzielni ma **prawo przeglądać rejestr**. Zarząd spółdzielni powinien **wydać każdemu członkowi na jego żądanie odpis statutu oraz regulaminów** wydanych na podstawie tego statutu (zob. art. 31 PrSpółdz).

14 14. Członkowie spółdzielni rolników. Zgodnie z art. 4 Spółdz-RolnU członkami spółdzielni rolników mogą być **osoby fizyczne i osoby prawne – będące rolnikami** (zob. art. 4 ust. 1 pkt 1) albo **podmiotami niebędącymi rolnikami** (zob. art. 4 ust. 1 pkt 2). Z tym że zgodnie z art. 18 § 1 PrSpółdz prawa i obowiązki wynikające z członkostwa w spółdzielni są dla wszystkich członków równe (por. jednak art. 8 SpółdzRolnU). W myśl art. 7 SpółdzRolnU **założycielami spółdzielni rolników** mogą być rolnicy, których liczba nie może być mniejsza niż dziesięć (art. 7 ust. 1). Założyciele spółdzielni, którzy podpisali statut, stają się członkami spółdzielni z chwilą jej zarejestrowania. Przystępujący do spółdzielni po jej zarejestrowaniu stają się członkami spółdzielni z chwilą przyjęcia ich przez spółdzielnię (zob. art. 17 § 1 PrSpółdz). Warunkiem przyjęcia na członka spółdzielni jest złożenie **pisemnej deklaracji** członkowskiej (zob. art. 16 § 1 PrSpółdz). Po założeniu, w toku funkcjonowania, spółdzielnia rolników liczyć musi **co najmniej dziesięciu członków będących rolnikami**, o ile statut nie wymaga większej liczby członków będących rolnikami (art. 7 ust. 2 SpółdzRolnU). Co więcej, spółdzielnia rolników nie może odmówić przyjęcia w poczet członków rolnika albo podmiotu niebędącego rolnikiem, jeżeli spełnia on wymagania określone w ustawie oraz w statucie (art. 7 ust. 3 SpółdzRolnU).

15 15. Wpisowe i udziały. Zgodnie z art. 19 PrSpółdz członek spółdzielni obowiązany jest do **wniesienia wpisowego** (por. art. 10 Spółdz-RolnU) oraz **zadeklarowanych udziałów** stosownie do postanowień

statutu (por. art. 11 SpółdzRolnU). Członek spółdzielni uczestniczy **w pokrywaniu jej strat** do wysokości zadeklarowanych udziałów. Członek spółdzielni **nie odpowiada wobec wierzycieli spółdzielni** za jej zobowiązania. Jak stanowi art. 20 PrSpółdz członek spółdzielni obowiązany jest **zadeklarować jeden udział**, jeżeli statut nie zobowiązuje członków do zadeklarowania większej ilości udziałów. Statut może przewidywać wnoszenie przez członków wkładów **na własność spółdzielni lub do korzystania z nich przez spółdzielnię na podstawie innego stosunku prawnego** (por. art. 12 SpółdzRolnU). W tym wypadku statut powinien określać charakter i zakres przysługującego spółdzielni prawa do wkładów, wysokość wkładów oraz ich rodzaj, jeżeli są to wkłady niepieniężne, terminy ich wnoszenia, zasady wyceny i zwrotu w wypadku likwidacji spółdzielni, wystąpienia członka lub ustania członkostwa z innych przyczyn, a także w innych wypadkach przewidzianych w statucie. W myśl art. 21 PrSpółdz członek spółdzielni **nie może przed ustaniem członkostwa żądać zwrotu wpłat dokonanych na udziały** (nie dotyczy to jednak wpłat przekraczających ilość udziałów, których zadeklarowania wymaga statut obowiązujący w chwili żądania zwrotu).

16. Wystąpienie ze spółdzielni. Członek spółdzielni może **wy-** **16**
stąpić z niej za wypowiedzeniem. Wypowiedzenie powinno być dokonane pod nieważnością w formie pisemnej. Termin i okres wypowiedzenia określa statut. Za datę wystąpienia uważa się następny dzień po upływie okresu wypowiedzenia (zob. art. 22 PrSpółdz; por. art. 11 ust. 6 i 8–9 SpółdzRolnU). Przyczyny oraz tryb **rozwiązania członkostwa przez wykluczenie albo wykreślenie** członka ze spółdzielni określa przepis art. 24 PrSpółdz. Skutki **śmierci członka spółdzielni** oraz skutki **ustania osoby prawnej** będącej członkiem spółdzielni reguluje art. 25 PrSpółdz.

17. Postępowanie wewnątrzspółdzielcze. Zwrócić należy uwagę, **17**
że prawo przewiduje instytucję tzw. **postępowania wewnątrzspółdzielczego**; zgodnie z art. 32 § 1 PrSpółdz statut spółdzielni może stanowić, że w określonych w nim sprawach między członkiem a spółdzielnią członkowi przysługuje prawo odwołania się od uchwały organu spółdzielni do innego wskazanego w statucie organu spółdzielni w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym. W tym wypadku statut powinien określać zasady i tryb postępowania wewnątrzspółdzielczego, a w szczególności terminy wniesienia i rozpatrzenia odwołania.

18 18. **Ratio legis SpółdzRolnU.** Według intencji wyrażonych w uzasadnieniu do projektu komentowanej ustawy, SpółdzRolnU ma służyć **wzmocnieniu roli spółdzielczości w rolnictwie**, tj. roli szerokiej kooperacji w zakresie wspólnego prowadzenia działalności rolniczej. Zdaniem projektodawcy SpółdzRolnU jest odpowiedzią na potrzeby oraz oczekiwania rolników dotyczące wspierania w zrzeszaniu się w spółdzielnie oraz ich funkcjonowania w takich organizacjach (Uzasadnienie druku sejmowego Nr 1425, Sejm VIII kadencji, s. 1). Sposobem na rozwój tego rodzaju spółdzielczości mają być liczne zachęty, przede wszystkim o charakterze fiskalnym [zob. *J. Bieluk*, w: *K. Pietrzykowski* (red.), *System*, t. 21, *Prawo spółdzielcze*, 2020, s. 839]. W uzasadnieniu projektu ustawy podkreślono, że różnice między spółdzielniami rolniczymi działającymi na podstawie przepisów PrSpółdz a spółdzielniami rolników mają polegać przede wszystkim na tym, że uregulowane w PrSpółdz spółdzielnie produkcji rolnej i spółdzielnie kółek rolniczych obejmują jedynie wybrany, względnie wąsko sprofilowany zakres działalności, zdefiniowany dla rolniczej spółdzielni produkcyjnej jako prowadzenie wspólnego gospodarstwa rolnego oraz działalności na rzecz indywidualnych gospodarstw rolnych członków (zob. art. 138 PrSpółdz), a dla spółdzielni kółek rolniczych jako świadczenie usług dla rolnictwa i innych rodzajów usług wynikających z potrzeb środowiska wiejskiego i, fakultatywnie, jako prowadzenie gospodarstwa rolnego (zob. art. 180 PrSpółdz). Nowa regulacja ma natomiast **szerzej traktować wspólnie prowadzoną działalność rolniczą** i odnosić się do zacieśnienia kooperacji rolników także w zakresie koncentracji podaży, marketingu, działań optymalizujących koszty produkcji oraz działań zwiększających dochodowość rolnictwa. Spółdzielnie rolników mają być sposobem na wzmacnianie pozycji producentów rolnych na rynku oraz niwelowanie zagrożeń, jakie przynosi coraz bardziej wymagające otoczenie gospodarcze.

19 19. **Skutki regulacji projektu SpółdzRolnU.** W ocenie skutków regulacji projektu SpółdzRolnU stwierdzono, że „Własne organizacje gospodarcze pomagają rolnikom w dostosowaniu produkcji do potrzeb klientów, zdobyciu rynków zbytu, obniżeniu kosztów produkcji, a w efekcie osiągnięciu lepszych efektów ekonomicznych. Dzięki właściwemu zorganizowaniu się i dostosowaniu produkcji do wymagań odbiorcy pod względem jakości, ilości i asortymentu, rolnicy zrzeszeni w spółdzielniach rolników są w stanie sprostać wyzwaniom gospodarki rynkowej przez budowę silnej pozycji wśród uczestni-

ków rynku produktów rolnych oraz porządkowanie relacji w całym łańcuchu żywnościowym, jak również przeciwdziałać spekulacjom na rynkach rolnych”. Zaznaczono także, że „Zgodnie z danymi Krajowej Rady Spółdzielczej poziom zorganizowania producentów rolnych w spółdzielniach rolników w innych krajach UE jest dużo wyższy niż w Polsce – w Holandii, Irlandii, Francji czy Niemczech wynosi on odpowiednio 98%, 90%, 80% i 70%, podczas gdy w Polsce kształtuje się na poziomie ok. 15%” (zob. druk sejmowy Nr 1425, Sejm VIII kadencji, s. 1).

20. **Poglądy doktryny.** W doktrynie wyrażono wstępną ocenę, że 20 dopiero praktyka stosowania nowej regulacji pokaże, czy wprowadzona na mocy przepisów SpółdzRolnU konstrukcja nowej spółdzielni (osoby prawnej) jest potrzebna, jednak z pewnością ułatwienia i ulgi mogą być mechanizmem zachęcającym do utworzenia spółdzielni rolników. Udogodnienia fiskalne, w tym zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych, z podatku od nieruchomości oraz podatku od spadków i darowizn z pewnością mogą być brane pod uwagę przez rolników przeprowadzających rachunek ekonomiczny decydujący o wyborze sposobu i formy prowadzenia działalności w zakresie sprzedaży produktów rolnych [zob. *J. Bieluk*, w: *K. Pietrzykowski* (red.), *System*, t. 21, *Prawo Spółdzielcze*, 2020, s. 840].

21. **Wejście w życie SpółdzRolnU i zmiany w innych ustawach.** 21 Komentowana SpółdzRolnU **weszła w życie 1.12.2018 r.**, z wyjątkiem art. 21, który wszedł w życie 1.1.2019 r. (zob. art. 26 SpółdzRolnU). Nowa ustawa o spółdzielniach rolników wprowadza **zmiany w innych**, wymienionych w jej art. 19–24 **aktach prawnych**. Zmiany w takich ustawach jak zwłaszcza KC i ustawy podatkowe mają na celu **dostosowanie zmienianych aktów prawnych do treści i celu regulacji** SpółdzRolnU. W szczególności dzięki przepisom zmieniającym na gruncie art. 613 § 4 KC za producenta rolnego może być też uznana spółdzielnia rolników; w myśl zmienionego art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z 28.7.1983 r. o podatku od spadków i darowizn (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1813) wprowadzono zwolnienie od podatku od spadków i darowizn w przypadku nabycia praw do wkładów w spółdzielni rolników; w myśl zaś dodanego art. 7 ust. 1 pkt 16 ustawy z 12.1.1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1170 ze zm.) wprowadzono zwolnienie od podatku od nieruchomości budynków i budowli lub ich części i zajętych pod nimi gruntów stanowiących własność bądź będących w wieczystym użytkowaniu

spółdzielni rolników lub ich związku prowadzących działalność jako mikroprzedsiębiorstwo, wykorzystywanych na działalność określoną w art. 6 ust. 1 i ust. 2 SpółdzRoU.

Art. 2. [Podstawy działalności]

Spółdzielnia rolników prowadzi działalność na podstawie niniejszej ustawy oraz zarejestrowanego statutu.

Spis treści

	Nb
1. Podstawy prawne działania spółdzielni rolników	1
2. Statut jako podstawa działalności spółdzielni rolników	2
3. Regulaminy w spółdzielni rolników	3
4. Obligatoryjna i fakultatywna treść statutu spółdzielni rolników	4
5. Spółdzielnie rolnicze a inne formy zrzeszania się rolników	5

1 1. Podstawy prawne działania spółdzielni rolników. Przepis art. 2 (wraz z art. 3 SpółdzRoU) wskazuje na **podstawy prawne działalności spółdzielni rolników**. Przepisy SpółdzRoU w szczególności regulują: charakter organizacyjnoprawny spółdzielni rolników (zob. art. 4); element jej struktury organizacyjnej (zob. art. 8); tworzenie spółdzielni rolników, przedmiot i cel jej działalności oraz instytucję członkostwa (zob. art. 6 i 7); prawo spółdzielni rolników do zrzeszania się (zob. art. 9); gospodarkę majątkową i finansową spółdzielni rolników (zob. art. 10–14); dodatkowy zakres przeprowadzania lustracji, tj. dodatkowy zakres obowiązku poddawania się przez spółdzielnię rolników badaniu z punktu widzenia kryteriów legalności, gospodarności i rzetelności jej działania (zob. art. 15; por. art. 91 i n. PrSpółdz); likwidację spółdzielni rolników (zob. art. 16–17); podstawy odpowiedzialności karnej członków organu oraz likwidatora spółdzielni rolników (zob. art. 18).

2 2. Statut jako podstawa działalności spółdzielni rolników. Zgodnie z art. 2 *in fine* SpółdzRoU spółdzielnia rolników prowadzi działalność także na podstawie **zarejestrowanego statutu**. Prowadzenie działalności również na podstawie zarejestrowanego statutu jest cechą charakterystyczną nie tylko spółdzielni, lecz także w zasadzie każdej korporacji, która **tworzy swoje wewnętrzne reguły postępowania**.

Jest to także cecha każdej osoby prawnej (zob. art. 35 i 38 KC). Zwrócić należy uwagę na to, że członek spółdzielni ma prawo otrzymania odpisu statutu (zob. art. 18 § 3 PrSpółdz; zob. też art. 31 PrSpółdz); członek spółdzielni ma obowiązek przestrzegania postanowień statutu (zob. art. 18 § 5 pkt 1 PrSpółdz). Charakter prawny statutu jest przedmiotem sporu w piśmiennictwie prawniczym; według pierwszej koncepcji (tzw. teoria umowy) statut jest umową, czasem określaną jako umowa szczególnego rodzaju, którą zawierają założyciele przez złożenie podpisów pod statutem; według drugiego stanowiska (tzw. teoria normatywna) statut jest aktem normatywnym prawa przedmiotowego, tzw. wewnętrznym prawem spółdzielni; w myśl trzeciego, pośredniego stanowiska (tzw. teoria mieszana), do chwili wpisania spółdzielni do KRS statut ma charakter umowy, a po tej chwili staje się wewnętrznym aktem normatywnym spółdzielni; wreszcie według stanowiska czwartego statut spółdzielni zawiera normy mieszczące się w grupie norm społecznych stanowionych przez organizacje społeczne. W orzecznictwie SN od lat zdecydowanie przeważa teoria umowy [por. uchw. SN(7), zasada prawna z 15.10.1985 r., III CZP 40/85, Legalis]. Statut jest uchwalany przez założycieli spółdzielni (zob. art. 6 § 1 PrSpółdz). Postanowienia statutu mają w okresie przed rejestracją spółdzielni charakter przeważnie warunkowy. Nie regulują one stosunków związanych z zakładaniem spółdzielni, ale odnoszą się do spółdzielni, która ma dopiero powstać. Zgodnie z art. 6 § 1 *in fine* PrSpółdz założyciele są obowiązani do wyboru organów spółdzielni, których wybór, według statutu, należy do kompetencji walnego zgromadzenia, lub komisji organizacyjnej w składzie co najmniej trzech osób. Z chwilą wpisania spółdzielni do KRS statut, traktowany jako umowa zawarta przez założycieli, wiążąca poszczególnych założycieli z pozostałymi, ulega swoistemu przekształceniu i zaczyna wiązać poszczególnych członków ze spółdzielnią. Zob. *K. Pietrzykowski*, w: *K. Pietrzykowski* (red.), System, t. 21, Prawo spółdzielcze, 2020, s. 80 i n.

3. Regulaminy w spółdzielni rolników. W spółdzielni obok **statutu, który jest obligatoryjny**, tzn. musi istnieć w każdej spółdzielni, występują również tzw. **regulaminy, które są z reguły fakultatywne**. Dotyczą ich następujące przepisy. Po pierwsze, członek spółdzielni ma prawo otrzymania odpisu regulaminów (zob. art. 18 § 2 pkt 3 PrSpółdz i art. 31 PrSpółdz); po drugie, członek spółdzielni ma obowiązek przestrzegania regulaminów opartych na postanowieniach

statutu (zob. art. 18 § 5 pkt 1 PrSpółdz); po trzecie, tryb zwoływania posiedzeń organów spółdzielni, z wyjątkiem walnego zgromadzenia, oraz sposób i warunki podejmowania uchwał przez te organy określa statut lub przewidziane w nim regulaminy tych organów (zob. art. 35 § 5 PrSpółdz). Przepisy PrSpółdz nie określają organu spółdzielni uprawnionego do uchwalenia regulaminu. W praktyce takim organem może być walne zgromadzenie lub rada nadzorcza. Zob. *K. Pietrzykowski*, w: *K. Pietrzykowski* (red.), *System*, t. 21, *Prawo spółdzielcze*, 2020, s. 92–93.

4 4. Obligatoryjna i fakultatywna treść statutu spółdzielni rolników. Przedmiot obligatoryjnej i fakultatywnej regulacji statutu każdej spółdzielni wynika z art. 5 PrSpółdz. Ponadto, poza postanowieniami przewidzianymi dla statutów wszystkich spółdzielni, **statut spółdzielni rolników zawiera co najmniej** (zob. art. 5 SpółdzRolnU):

- 1) warunki przyjmowania do spółdzielni rolników członków będących rolnikami oraz podmiotów niebędących rolnikami (por. art. 4 ust. 1 SpółdzRolnU);
- 2) wskazanie minimalnego okresu członkostwa w spółdzielni rolników, który nie może być krótszy niż rok obrotowy;
- 3) wskazanie terminu składania przez członka spółdzielni rolników informacji o zamiarze wystąpienia ze spółdzielni rolników, który nie może upływać później niż 3 miesiące przed końcem roku obrotowego;
- 4) zasady i zakres dostarczania przez członków spółdzielni rolników, w zakresie prowadzonej przez nich działalności, informacji dotyczących w szczególności: powierzchni uprawy, plonów oraz wielkości produkcji produktów lub grup produktów;
- 5) obowiązujące członków spółdzielni rolników będących rolnikami zasady produkcji produktów lub grup produktów, w tym dotyczące ich jakości i ilości, oraz sposoby ich przygotowywania do zbycia;
- 6) zasady użytkowania, dzierżawy lub najmu przez spółdzielnię rolników wkładów niepieniężnych oraz sposób ustalania odpłatności za ich użytkowanie, dzierżawę lub najem (por. art. 12 SpółdzRolnU);
- 7) rodzaj i zakres odpowiedzialności członków spółdzielni rolników;
- 8) sankcje wobec członka spółdzielni rolników, który nie wypełnia nałożonych na niego obowiązków statutowych lub nie spełnia

wymogów określonych w ustawie, w tym przyczyny wykluczenia i wykreślenia członka spółdzielni rolników z tej spółdzielni;

- 9) szczegółowy sposób i warunki podziału nadwyżki bilansowej i pokrywania strat;
- 10) zasady ustalania liczby głosów przysługujących członkom spółdzielni rolników będącym osobami prawnymi – w przypadku niestosowania zasady, o której mowa w art. 36 § 2 zd. 1 PrSpółdz (por. art. 7 ust. 4 SpółdzRolnU).

5. Spółdzielnie rolnicze a inne formy zrzeszania się rolników. 5

Należy podkreślić, że wejście w życie przepisów SpółdzRolnU i wprowadzenie nowego typu spółdzielni rolniczej do polskiego porządku prawnego **nie wpływa na działalność dotychczasowych, przewidzianych w przepisach PrSpółdz prawnych form zrzeszania się rolników** w postaci spółdzielni produkcyjnej albo spółdzielni kółek rolniczych, które zachowują swój prawny byt i swoją odrębną prawną specyfikę (w szczególności co do sprecyzowanego i ograniczonego zakresu przedmiotu działalności).

Art. 3. [Odesłanie do przepisów Prawa spółdzielczego]

W sprawach nieuregulowanych przepisami niniejszej ustawy do spółdzielni rolników stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2018 r. poz. 1285), zwanej dalej „ustawą – Prawo spółdzielcze”.

Spis treści

	Nb
1. Odesłanie do przepisów PrSpółdz	1
2. Relacja SpółdzRolnU do PrSpółdz	2
3. Odpowiednie stosowanie przepisów PrSpółdz	3

1. **Odesłanie do przepisów PrSpółdz.** Komentowana ustawa nie ma na celu kompleksowej i wyczerpującej regulacji spółdzielni rolników, jako nowego typu osoby prawnej, lecz jest próbą wdrożenia niektórych rozwiązań prawnych służących zacieśnianiu współpracy w sektorze rolnym, poprawy efektywności gospodarowania na obszarach wiejskich oraz przeciwdziałania konsekwencjom dużego rozproszenia podaży oferowanej na poziomie rozdrobnionych gospodarstw

rolnych w Polsce. W uzasadnieniu do projektu ustawy podkreślono, że ujęte w PrSpółdz pewne rodzaje spółdzielni działających w obszarze rolnictwa obejmują jedynie wybrany zakres działalności, np. odpowiednio zdefiniowany dla rolniczej spółdzielni produkcyjnej czy spółdzielni kółek rolniczych. Te rodzaje spółdzielni, mimo że działają w sektorze rolnym, cechują się ściśle określoną specyfiką działania. Natomiast przepisy nowej ustawy w głównej mierze odnoszą się do wspólnej kooperacji rolników w zakresie produktów wytwarzanych w prowadzonych przez nich gospodarstwach rolnych lub działach specjalnych produkcji rolnej (w tym koncentracji podaży, marketingu oraz działań optymalizujących koszty ich wyprodukowania i zwiększających dochodowość). Dlatego też nowe regulacje, nie zaburzając funkcjonowania obecnie działających w obszarze rolnictwa przedsiębiorstw spółdzielczych, mają na celu wytworzenie impulsu do zacieśniania współpracy w sektorze rolnym (zob. Uzasadnienie druku sejmowego Nr 1425, Sejm VIII kadencji, s. 1).

- 2 2. Relacja SpółdzRolnU do PrSpółdz.** Przepisy komentowanej SpółdzRolnU mają charakter *lex specialis* w relacji do PrSpółdz. Przy tym z uwagi na to, że spółdzielnia rolników, o której mowa w art. 1 SpółdzRolnU, jest spółdzielnią w rozumieniu art. 1 § 1 PrSpółdz, w sprawach nieuregulowanych przepisami SpółdzRolnU do spółdzielni rolników **wprost stosuje się przepisy PrSpółdz**; chodzi zwłaszcza o przepisy części I tytułu I PrSpółdz (art. 1 i n.).
- 3 3. Odpowiednie stosowanie przepisów PrSpółdz.** W ramach krótkiego przeglądu regulacji PrSpółdz mających zastosowanie do spółdzielni rolników należy wskazać, że do spółdzielni rolników stosuje się: przepisy art. 1–5 PrSpółdz o **pojęciu spółdzielni i jej statucie** (por. jednak art. 4, 5 i 6 SpółdzRolnU); szczegółowe przepisy art. 6–14 PrSpółdz o **trybie zakładania i rejestracji spółdzielni** (por. jednak art. 7 ust. 1 SpółdzRolnU); przepisy art. 15–32 PrSpółdz dotyczące **członków, ich praw i obowiązków** (por. jednak art. 4 ust. 1 i art. 7 ust. 2–4 SpółdzRolnU); przepisy art. 35–59 PrSpółdz regulujące **organy spółdzielni** (por. jednak art. 8 i 7 ust. 4 SpółdzRolnU); przepisy art. 67–90 PrSpółdz o **gospodarce spółdzielni** (por. jednak art. 10–14 SpółdzRolnU); przepisy art. 91–137 PrSpółdz o **lustracji, łączeniu się, podziale, likwidacji i upadłości spółdzielni** (por. jednak art. 15–17 SpółdzRolnU).

[Przejdź do księgarni →](#)